

**UCHWAŁA NR XXXIII/206/2021
RADY GMINY ŁYSOMICE**

z dnia 8 czerwca 2021 r.

**w sprawie zmiany uchwały w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Turzno na lata 2014 -
2022**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 730 i 1378) **uchwała się, co następuje:**

§ 1. W Uchwale Rady Gminy Łysomice nr II/16/2014 z dnia 4 grudnia 2014 r. w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Turzno na lata 2014 – 2022, załącznik otrzymuje brzmienie ustalone w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. W pozostałym zakresie uchwała pozostaje bez zmian.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Łysomice.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Robert Kożuchowski

Plan Odnowy Miejscowości Turzno na lata 2014 - 2022

- 1. Charakterystyka miejscowości, w której będzie realizowana operacja.**
- 2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości.**
- 3. Ocena mocnych i słabych stron miejscowości.
Analiza SWOT.**
- 4. Opis planowanych zadań inwestycyjnych i przedsięwzięć aktywizujących społeczność lokalną.**
- 5. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne.**

1. CHARAKTERYSTYKA MIEJSCOWOŚCI, W KTÓREJ

REALIZOWANA BĘDZIE OPERACJA

Gmina Łysomice położona jest w województwie kujawsko – pomorskim, w powiecie toruńskim. Graniczy z miastem Toruń, gminami Chełmża, Łubianka, Lubicz, Zławieś Wielka i Kowalewo Pomorskie. Przez teren gminy przebiega droga krajowa, linia kolejowa Toruń – Malbork i Toruń – Iława oraz autostrada A1, północ – południe. Ogólna powierzchnia gminy to 128 km² z liczbą ok. 10149 mieszkańców. Gmina ma charakter rolniczy, jednak w ostatnich latach z coraz większym natężeniem powstają prywatne firmy o zróżnicowanej działalności. Na obszarze Gminy Łysomice została utworzona w 2005 roku PSSE, w której rozlokowały się głównie firmy japońskie. W 2012 roku dołączyła do nich prężnie działająca Toruńska Firma Apator.

Mapa nr 1 : Położenie Gminy Łysomice na mapie województwa kujawsko – pomorskiego.

Na terenie gminy znajduje się 21 wsi zgrupowanych w 14 sołectwach. Jednym z sołectw jest Turzno, położone we wschodniej części gminy. Powierzchnia Turzna stanowi 852 ha z liczbą 1129 osób (dane z ewidencji ludności Urzędu Gminy Łysomice na dzień 31.12.2020 r.). Turzno sąsiaduje z takimi

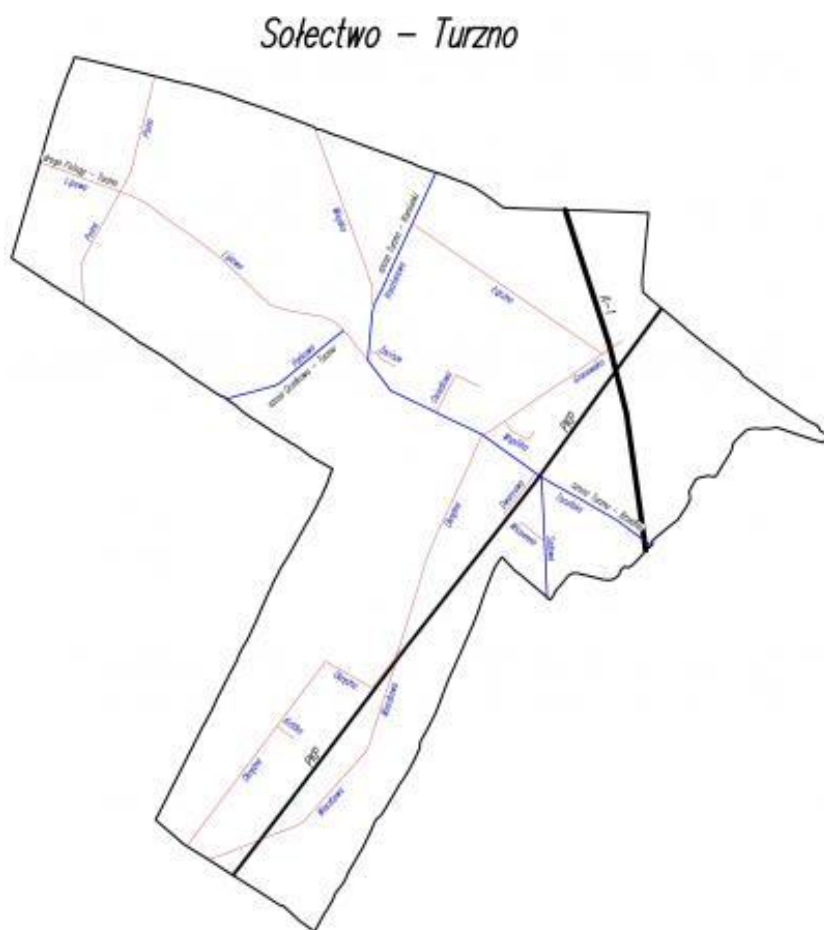
sołectwami, jak: Gostkowo, Kamionki Duże, Kamionki Małe i Gminą Lubicz. Przez teren sołectwa przebiegają drogi gminne i powiatowe, jednak komunikacja publiczna jest ograniczona, ponieważ autobusy PKS z Torunia dojeżdżają zbyt rzadko, natomiast do miasta Chełmża w ogóle nie ma bezpośredniego połączenia, co ogranicza dostępność i dogodność mieszkańcom. Ludność w większości porusza się własnymi środkami lokomocji.

Mapa 2. Położenie miejscowości Turzno na mapie Gminy Łysomice.

Źródło: Urząd Gminy Łysomice

Mapa 3. Obręb sołectwa Turzno

Źródło: Urząd Gminy Lysomice

Fotografia (z lotu ptaka): Szkoła Podstawowa w Turznie wraz z parkiem zespołu pałacowo-parkowego

Sołectwo Turzno to przede wszystkim gospodarstwa rolne, tereny zabudowane oraz tereny usługowo-handlowe. W Turznie znajduje się też Szkoła Podstawowa imienia Fryderyka Chopina. Funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna oraz ośrodek zdrowia wraz z apteką. Mieszkańcy do pracy głównie dojeżdżają do Torunia oraz do firm działających na terenie Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Przez centrum wsi przebiega droga powiatowa.

Miejscowość Turzno posiada obiekt dziedzictwa kulturowego - Zespół pałacowo-parkowy, który w dalekiej przeszłości należał do zanych Polaków, stanowił ośrodek kulturalny. W obecnych czasach, przed laty pełnił funkcję szkoły podstawowej, a od kilku lat, po kapitalnym remoncie i odrestaurowaniu, pełni funkcję hotelowo-restauracyjną.

Dziedzictwo historyczne i religijne

Turzno - wieś leżąca w powiecie toruńskim, położona przy linii kolejowej Toruń - Iława, oddalona jest 14 kilometrów od Torunia. Losy miejscowości od najdawniejszych czasów były silnie związane z dziejami ziemi chełmińskiej. Pierwsza wzmianka o miejscowości pochodzi z początków XIII wieku. Natomiast od 1404 roku, jak wynika z przekazów źródłowych, wieś ta nieprzerwanie pozostawała w rękach polskich właścicieli. Miejscowość może poszczycić się jednym z najpiękniejszych i największym zespołem pałacowo-parkowym w naszym województwie. Kompleks pałacowo-parkowy świadczy o świetności dawnych właścicieli, wywodzących się z zasłużonych dla polskości i na Pomorzu rodów Zboińskich, Jeżewskich, Działowskich i Gajewskich.

W dzieje miejscowości wplatają się losy wybitnych postaci historycznych takich jak: Fryderyk Chopin, Zygmunt Działowski, Franciszek z Błociszewa Gajewski, Maria Potocka, Felicja z Mielżyńskich Gajewska i innych.

W samej miejscowości zachował się w części park pałacowy, krajobrazowy z I połowy XIX wieku. Park usytuowany jest w północno-zachodnim skraju wsi. Zajmuje powierzchnię 16 ha, gdzie znajdują się dwa stawy i trzy małe sadzawki. Przypadkowe i nieliczne znaleziska archeologiczne nie zastąpią materiałów źródłowych. Jednak znalezione w ziemi pozostałości drewnianych domostw, ziemianek, cmentarzysk, kości zwierząt, narzędzia pracy, ceramika oraz skarby cennych niegdyś przedmiotów, często celowo ukrytych, mogą służyć za punkt wyjścia do badania kultury materialnej ówczesnej ludności.

Najstarsze ślady pobytu człowieka najbliżej Turzna zostały odkryte, na obszarze dokładnie przebadanym archeologicznie, w pobliżu Torunia. Znaleziono tam wyroby krzemienne w postaci tzw. skrobaczy i zbrojników oraz odłupki krzemienne ze schyłkowego paleolitu, tj. około 10 000 lat p. n. e.

W 1960 roku na polu Antoniego Nycy w Turznie odkryto przypadkowo 2 topory kamienne. Ocenione zostały jako zabytki związane z kulturą ceramiki wstęgowej. Pozostałości rolniczej ludności kultury ceramiki wstęgowej pozwalają stwierdzić, że na ziemi chełmińskiej około połowy piątego tysiąclecia p.n.e. występowała pełna gospodarka rolna, której sprzyjają urodzajne gleby. Ślady nieco młodszych kultur neolitycznych stwierdzono dotychczas w Turznie, Gronowie i Rogowie. W Turznie w 1937 roku przypadkowo przy wybieraniu piachu dokonano odkrycia grobu z epoki neolitu — kultury lendzielskiej. Znaleziono wtedy 4 naczynia (urny) i szkielet. Bez względu na formę grobu, każdy poza szkieletem zawierał wyposażenie w postaci sprzętu codziennego użytku, narzędzi, ozdób i uzbrojenia w wypadku mężczyzn. Wyposażenie zmarłych może świadczyć o ówczesnej wierze w życie pozagrobowe oraz ich kulcie. W epoce brązu, zaczynającej się od ok. 1700 roku p.n.e., powstaje około 1200 r. p.n.e. kultura nazywana łużycką, której twórców powszechnie uznaje się za Prasłowian. Jedną z ważnych jej cech było ciałopalenie, którego pierwsze znaleziska w okolicy Turzna wywodzą się dopiero z X w. p.n.e. Spalone szczątki zmarłych chowano w popielnicach zakopywanych w ziemi.

O gęstej sieci osadniczej mogą również świadczyć znaleziska z wczesnego średniowiecza. Nazwa miejscowości Turzno jest etymologią ludową do staropolskiego „tauris-tur”. Pierwsza wzmianka o Turznie pochodzi z 5 sierpnia 1222 roku. Z treści zapisu wynika, że Turzno zostało założone w czasie przynależności do kasztelani chełmińskiej, jako części Mazowsza. W 1263 roku wielki mistrz Zakonu Anno von Sengershausen daje 50 łanów przy wsi Windesturen biskupowi sambijskiemu Henrykowi za zrzeczenie się swego grodu w Królewcu. Ziemia chełmińska była bazą wypadową krucjat polskich przeciw Prusom. Za czasów krzyżackich Turzno należało do komturstwa toruńskiego. Czasy panowania Zakonu na ziemi chełmińskiej (1226-1454) - to od samego początku przechodzenie na prawo niemieckie, przeważnie chełmińskie. Krzyżacy na kolonizatorów woleli Niemców, ale o Niemców było w pierwszym okresie bardzo trudno. Sami Niemcy chętniej zamieszkiwali w miastach, które ofiarowywały lepsze warunki życia niż wieś. W XIII i XIV wieku dokonał się w Prusach podział własności ziemskiej, rozpadającej się na majątki krzyżackie, duchowne (dobra biskupie, zwłaszcza w sąsiedztwie Chełmży) i rycerskie. Obwód Turzna, bardzo znaczący, bo w nim leżało oprócz głównego majątku rycerskiego także Gostkowo, które wtedy właśnie nazywało się polskim Turznem (Windesturen). Wspomniany wcześniej biskup sambijski założył w Turznie parafię. Jak długo wieś była własnością biskupią nie wiadomo. Chełmiński biskup zrzekł się dziesięcin z tej wsi w zamian za dochody z zamku bierzgłowskiego. Pierwotnie Turzno i Kamionki najprawdopodobniej należały do parafii w Rogowie, z Gostkowem nie miały żadnych stosunków kościelnych. Dopiero w XVII wieku na skutek reformacji w skład parafii w Gostkowie wchodzi Turzno, Kamionki, Fołżąg i Tylice. Później, gdy wieś do biskupów sambijskich nie należała, patronat kościoła przysługiwał dziedzicom Gostkowa, nigdy zaś właścicielom Turzna. W okresie panowania krzyżackiego część wsi należała także do mieszczan i ławników toruńskich. W 1422 roku Jakub Reyche, ławnik Torunia, posiadał w Turznie na własność 10 łanów pola o rocznym dochodzie 5 grzywien. W latach 1426-1436 Michel Kreczmer, także ławnik toruński, miał 2 łany pola w Turznie, które po nim dziedziczyła mieszczka toruńska, Elizabeth Kreczmer. Już u schyłku XIV wieku można zaobserwować pierwsze oznaki niezadowolenia rycerstwa chełmińskiego z rządów krzyżackich. Pokój toruński z 1411 roku pozostawił jednak ziemię chełmińską pod władzą Zakonu. Szczególnie wielkie zniszczenia poniosła ziemia chełmińska w 1414 roku, kiedy to większość osad zostało spustoszonych i spalonych przez wojska polsko-litewskie. W wyniku wojny trzynastoletniej ziemia chełmińska weszła ostatecznie w 1466 roku, jako województwo chełmińskie, w skład państwa polskiego. Dobra rycerskie przekształcały się w dobra szlacheckie, a komturstwa w starostwa. W XVI wieku nastąpiła odbudowa ze zniszczeń wojennych. W połowie XVI wieku pojawił się na tym obszarze protestantyzm, lecz nie odniósł znaczących sukcesów. Po drugim pokoju w Toruniu, i przez następne ponad trzysta lat, ziemia chełmińska była częścią Polski. W tym okresie ludność uległa całkowitej polonizacji. Wiele rodów rycerskich porzuciło niemieckie nazwiska i przyjęło polskie, najczęściej tworzone od nazwy posiadanej miejscowości, np. Wapczyńscy,

Wierzbowscy, Działowscy. W roku 1772 Turzno, wraz z całym województwem chełmińskim, na skutek postanowień pierwszego rozbioru Polski, zostało przymusowo włączone w skład monarchii pruskiej Fryderyka II. Dla niewielkiego, liczącego zaledwie 150 mieszkańców Turzna była to sytuacja trudna. Zostało ono oderwane od innych ziem polskich i najwcześniej spośród nich narażone na germanizację i akcję kolonizacyjną Prusaków. Wymiana towarowa i łączność, nawet z pobliskim Toruniem, pozostającym do roku 1793 w ramach państwa polskiego, została utrudniona. W roku 1788 Prusacy zmienili nazwę — Turzno na Turno. Według katastru fryderycjańskiego z lat 1772-1773 w Turznie było 31 rodzin i 142 mieszkańców. Wielkie wydarzenie schyłku XVIII wieku, jakim była Insurekcja Kościuszkowska 1794 roku, w niewielkim stopniu wpłynęło na życie mieszkańców Turzna. Dowódca wojsk powstańczych na ziemiach zachodnich, gen. Jan Henryk Dąbrowski zajął szturmem 2 X 1794 roku Bydgoszcz, lecz nie udało mu się zdobyć Torunia, silnie obwarowanego i bronionego przez liczną załogę pruską. Po zawarciu traktatu pokojowego w Tylży nad Niemnem 25 VI 1807 roku, na mocy tego traktatu nie wszystkie ziemie Pomorza znalazły się w granicach utworzonego Księstwa Warszawskiego, które zostało pozbawione dostępu do morza. Tylko niewielką południową część Pomorza, w tym dawne województwo chełmińskie z Turznem, włączono do Księstwa. W ten sposób przez krótki siedmioletni okres (lata 1807-1814) stał się możliwy swobodny, narodowy rozwój części ziem polskich. Napoleon obdarzył Polaków w 1807 roku postępową na owe czasy konstytucją, własnym rządem i wojskiem. Na czele Księstwa Warszawskiego stanął król Saksonii, Fryderyk August, wyznaczony na tron polski już przez Konstytucję 3 Maja 1791 roku. Właściciel Turzna Augustyn Działowski w okresie Księstwa Warszawskiego piastował urząd sędziego pokoju, posła na sejm i prezesa bydgoskiej izby departamentalnej.

Na podstawie układu wiedeńskiego z dnia 15 maja 1815 roku do Prus Zachodnich ponownie przyłączono tereny ziemi chełmińskiej i michałowskiej. Nie uwzględniono żądań szlachty polskiej, by ziemie te przyłączyć do Wielkiego Księstwa Poznańskiego. Pod względem administracyjnym Turzno należało do powiatu toruńskiego, powiat zaś podlegał rejencji kwidzyńskiej. W następnym roku zniesiono Kodeks Napoleona i wprowadzono ponownie prawo pruskie. Po kilkuletniej przerwie rozpoczął się ponownie okres kolonizacji pruskiej na tych ziemiach. Struktura narodowościowa ludności uległa zmianie. W 1801 roku właścicielem Turzna staje się Augustyn Bartolomeisz Działowski (ur. 24 sierpnia 1772 roku, zm. 10 kwietnia 1827 roku). Bardzo ważnym wydarzeniem dla mieszkańców Turzna były odwiedziny w roku 1825 dworu turznieńskiego Działowskich przez czterastoletniego Fryderyka Chopina. Wiadomo, że Chopin mieszkał w kraju tylko do 2 listopada 1830 roku i że wyjechał za granicę mając lat dwadzieścia. Spędził zatem w Turznie kilka dni. Rodzina Działowskich należała na Pomorzu do najzamożniejszych i ogólnie znanych. Mówiło się i pisało się o niej, że była pełna cnót i zasług obywatelskich. Wsławił ją głównie Zygmunt Działowski, uczestnik powstania styczniowego i twórca Towarzystwa Naukowego w Toruniu, istniejącego do dziś. Był synem Ksawerego Działowskiego i

Klotyldy Sierakowskiej. To właśnie Ksawery Działowski i jego ojciec Augustyn byli tymi, którzy gościli młodego Chopina. Ksawery Działowski kształcił się w Liceum Warszawskim i na uniwersytetach niemieckich, gdzie zajmował się szczególnie historią. Najprawdopodobniej przez Samuela Bogumiła Lindego, rektora Liceum Warszawskiego, także rodzinę Skarbków, nawiązały się stosunki Chopinów z Działowskimi. Dwór w Turznie pełen był zabytków sztuki i książek, nie brakowało z pewnością klawikordu, na którym grały panny Działowskie, siostry Ksawerego. Atmosfera domu była głęboko polska i patriotyczna, niewątpliwie odpowiadająca psychice młodego gościa z Warszawy, skoro po dwóch latach odwiedził Chopin Działowskich po raz drugi w drodze do Gdańska.

Po zakończeniu powstania styczniowego teren Turzna nawiedziła cholera. Dla upamiętnienia ustąpienia choroby, w środku wsi przy głównej drodze od strony wschodniej, wybudowano kapliczkę z krzyżem karawakowym. Wybuch powstania styczniowego (1863-1864) spotkał się, jak i poprzednie zrywy niepodległościowe, z gorącym poparciem wszystkich warstw społeczeństwa. Znowu Polacy z ziemi chełmińskiej pospieszyli, jako ochotnicy za Drwęcę, do oddziałów powstańczych. Przechodzili granicę ludzie różnego stanu: szlachta, rzemieślnicy, chłopci, parobkowie i robotnicy. Ziemia chełmińska była dla powstania styczniowego arsenałem zaopatrującym w broń, sprzęt wojskowy i ochotników.

Zachowało się niewiele źródeł dotyczących szkoły w Turznie. Dopiero od początków XX wieku wiadomo coś więcej. Pieczę nad szkołą mieli Działowscy. Mieściła się ona początkowo w folwarku, a w 1884 roku Julia Działowska ufundowała budynek szkolny z dwiema klasami. Na ożywienie gospodarcze Turzna wpłynęła budowa linii kolejowej Jabłonowo- Toruń, którą uroczystie otwarto w 1873 roku. Od 1889 roku właścicielem Turzna staje się Józef Gajewski, który ożenił się z Łucją Działowską.

W latach pierwszej wojny światowej (1914-1918) wielu młodych Polaków z Turzna i okolic, podobnie jak i innych ziem zaboru pruskiego, posiadając obywatelstwo niemieckie zostało przymusowo zwerbowanych do armii cesarstwa i wysłanych do walki na różne fronty.

Zbiory zespołu pałacowego w Turznie i ich losy po 1939 roku. Z pierwotnego wystroju wnętrza pałacowego w Turznie nie zachowało się właściwie nic. W czasie II wojny światowej obiekt był wewnątrz gruntownie przebudowywany, a po wojnie przystosowany na potrzeby szkoły. Elewację remontowano w 1969 roku bez zbytej pieczołowitości. O wyglądzie wnętrza pałacowych można jedynie dowiedzieć się od bywających w nim przed II wojną światową okolicznych mieszkańców. Zachowały się nieliczne zdjęcia pokoi pałacowych. Jeszcze przed 1939 rokiem pałac pełen był bardzo cennych dzieł sztuki. Gromadzili je poprzedni właściciele z rodu Zboińskich, Jeżewskich i Działowskich. Kolekcja obrazów, książek i ozdobnych sprzętów została znacznie powiększona przez rodzinę Gajewskich. Natychmiast po wkroczeniu Niemców do Turzna, wywieźli oni do Bydgoszczy wszystkie najcenniejsze przedmioty, tj. meble, obrazy i inne. Reszta rzeczy uległa zniszczeniu i rozgrabieniu. Bogaty księgozbiór z biblioteki Gajewskich został spalony w parku pałacowym przez Niemców. O bogactwie księgozbioru świadczy zachowane zdjęcie biblioteki pałacowej oraz nieliczne cenne książki znajdujące się jeszcze dziś w rękach prywatnych. Po II wojnie światowej wywiezione przez Niemców zbiory z Turzna znajdowały

się w Bydgoszczy. Dopiero w 1958 roku zbiory te zostały przekazane na polecenie Ministra Kultury i Sztuki Muzeum Okręgowemu w Toruniu. W ich skład wchodzi kilkadziesiąt obrazów i kilka mebli. Meble zgromadzone w pałacach reprezentowały niemal wszystkie ważniejsze style europejskie od XVII do XIX wieku włącznie. Dominowały częste na Pomorzu meble gdańskie oraz francuskie.

W 2007 roku zabytkowy pałac wraz z otaczającym go parkiem został kupiony przez obecnych właścicieli państwa Predenkiewicz. W latach 2008/2009 wypracowana została nowa koncepcja projektowa istniejących obiektów (Pałacu, Belwederka, Spichlerza), zdecydowano także o dobudowaniu nowego skrzydła pałacu. Na nowo zaprojektowano także zagospodarowanie otoczenia pałacu, tj. parku oraz małej architektury (Romantycznych Alei, mostka, stawów, obiektów sportowych). W celu realizacji przedsięwzięcia przeprowadzono zakrojone na szeroką skalę badania (w tym badania dendrologiczne). Budowa i adaptacja terenu rozpoczęła się w 2009 r., jej zakończenie przewidziano na grudzień 2011 r. Otwarcie nowego, czterogwiazdkowego hotelu i centrum konferencyjnego nastąpiło 14 lutego 2012 r.

Powyższy tekst oparto na cytatach z książki pt: „Turzno. Dzieje wsi i zespołu pałacowo-parkowego” autorstwa Marka Pawłowskiego, rok 1996.

2. INWENTARYZACJA ZASOBÓW SŁUŻĄCYCH

ODNOWIE MIEJSCOWOŚCI

ZASOBY PRZYRODNICZE

Najcenniejszym zasobem przyrodniczymi w Turznie jest park angielski, otaczający pałac turznieński, rozciągający się na powierzchni 16 hektarów, w którym do dzisiaj rosną okazałe stare drzewa takie jak: lipy, klony, platany, kasztanowce i wiele gatunków egzotycznych drzew i krzewów. Uroku dodają piękne parkowe stawy i malownicze ścieżki spacerowe. Do zespołu pałacowo-parkowego prowadzi brama wjazdowa, składająca się z dwóch monumentalnych filarów, na których usadowiono rzeźby turów, a dalej wiedzie nas aleja kasztanowa, która wita przybywających gości tajemniczością barw i historią tego miejsca.

Ważną enklawę zieleni stanowi teren gminny przylegający do Szkoły Podstawowej. Teren ten jest dostępny zarówno dla uczniów pobliskiej szkoły, jak też wszystkich mieszkańców. Ścieżka dydaktyczna, jak zwykle się nazywać ten teren, został uporządkowany i wzbogacony o elementy małej architektury. Całe przedsięwzięcie zostało zrealizowane w roku 2013 dzięki wsparciu środków unijnych. Znajduje się tam wiele różnych gatunków starodrzewia – m.in. dębów, lip, brzoź, modrzewi. Wzdłuż ścieżki

przebiegającej przez cały teren zielony ustawione są ławeczki. Jest też wiata z ławostołami i miejsce na ognisko. Na drzewach zamontowano budki lęgowe, ustawiono karmniki dla ptaszków, a na końcu terenu postawiono paśnik dla zwierząt. Istniejące dwie sadzawki zostały wybagrowane i ogrodzone niskim płotkiem. Jest to wspaniałe miejsce na organizowanie różnego typu imprez sportowych, czy lekcji przyrody. Można również planować wspólne spacer, czy biesiadę przy ognisku.

DZIEDZICTWO KULTUROWE

W miejscowości Turzno mieści się wyjątkowy obiekt dziedzictwa kulturowego i historii. Jest nim zespół pałacowo-parkowy.

Zespół pałacowy został zbudowany w I połowie XIX wieku (główny pałac) i na początku XX wieku (prawe skrzydło) na miejscu dawnego dworu. Stary dwór pochodził z okresu, gdy właścicielami była rodzina Zboińskich. Fundatorem pierwszego z pałaców był Augustyn Bjartolomeusz Działowski, który zlecił zaprojektowanie obiektu znanemu architektowi warszawskiemu Henrykowi Marconiemu około 1838 roku. Budowę pałacu zakończono około roku 1860. Pałac został zbudowany z cegły i otynkowany. Zwrócony jest frontem do północy. Elewacja budynku zawiera neorenesansowe elementy dekoracyjne. W środkowej części strony frontowej znajduje się ganek z balustradą. Nadbudówki (ryzolity) posiadają liczne ozdoby (sterczynki). Strona tylna powtarza założenia frontu, lecz jest o wiele skromniejsza w wystroju. Dach pałacu o konstrukcji siodłowej. W 1926 roku rodzina Gajewskich dobudowała nowe skrzydło pałacowe. Umiejscowione zostało ono od północno-wschodniej strony i luźno połączone z głównym korpusem. Dla Augustyna Działowskiego Henryk Marconi zaprojektował w Turznie oprócz pałacu, także park, bramę wjazdową z domkiem dozorczy, altanę w ogrodzie, dom włościański i kuźnię. Z tych projektów zrealizowano tylko: pałac, park, bramę wjazdową, altanę parkową i kuźnię. Brama wjazdowa znajduje się od strony frontowej pałacu. Tworzą ją dwa monumentalne filary z umieszczonymi na nich dwoma turami. Od bramy do pałacu wiedzie aleja wysadzona kasztanami. Przed pałacem znajduje się kolisty podjazd prowadzący pod ganek. Początkowy projekt Marconiego dotyczący altany w ogrodzie został zmieniony przez fundatora Augustyna Działowskiego. Ostatecznie wybudowano pawilon parkowy w charakterze zameczku. Projekt kuźni z mieszkaniem dla kowala zamówiła u Henryka Marconiego w 1858 roku żona Augustyna Działowskiego, Katarzyna z Jeżewskich Działowska. Kuźnię wybudowano na terenie majątku. Stała ona po lewej stronie za bramą wjazdową do zabudowań folwarku. W latach sześćdziesiątych XX wieku budynek ten został rozebrany.

W 2007 roku zabytkowy pałac wraz z otaczającym go parkiem został kupiony przez obecnych właścicieli Państwa Predenkiewicz. W latach 2008/2009 wypracowana została nowa koncepcja projektowa istniejących obiektów (Pałacu, Belwederka, Spichlerza), zdecydowano także o dobudowaniu

nowego skrzydła pałacu. Na nowo zaprojektowano także zagospodarowanie otoczenia pałacu, tj. parku oraz małej architektury (Romantycznych Alei, mostka, stawów, obiektów sportowych). W celu realizacji przedsięwzięcia przeprowadzono zakrojone na szeroką skalę badania (w tym badania dendrologiczne). Budowa i adaptacja terenu rozpoczęła się w 2009 r., jej zakończenie przewidziano na grudzień 2011 r. Otwarcie nowego, czterogwiazdkowego hotelu i centrum konferencyjnego nastąpiło 14 lutego 2012 r.

Do innych ciekawszych budynków znajdujących się w Turznie można zaliczyć kaplicę poświęconą w 1800 roku. Jej fundatorem była rodzina Jeżewskich. Kaplicę zbudowano w stylu klasycystycznym na planie prostokąta z cegły i otynkowano. Od frontu posiada płytki portyk (wgnębienie) z dwiema kolumnami i trójkątnym szczytem.

Prócz zespołu pałacowo-parkowego na uwagę w Turznie zasługują:

- kaplica klasycystyczna fundacji Jeżewskich z końca XVIII w.,
- karczma klasycystyczna datowana na początek XX w.,
- żeliwny krzyż (karawaka) z II poł. XIX w.,
- przydrożna kapliczka św. Antoniego.

Powyższy tekst oparto na cytatach z książki pt: „Turzno. Dzieje wsi i zespołu pałacowo-parkowego” autorstwa Marka Pawłowskiego, rok 1996.

OBIEKTY I TERENY

W Turznie, istotnym miejscem dla mieszkańców, z punktu widzenia wspólnych spotkań, okolicznościowych imprez kulturalnych, czy po prostu zebrania wiejskich jest świetlica wiejska. Dzięki zaangażowaniu władz gminnych, świetlica została wyremontowana, w tym przy wsparciu środków unijnych w roku 2013. Zaangażowanie i wkład finansowy sołectwa przyczynił się do remontu świetlicy wewnątrz.

Turzno odgrywa istotną rolę dla okolicznych wsi ze względu na zlokalizowany ośrodek zdrowia dla mieszkańców. Obok podstawowej opieki medycznej funkcjonuje poradnia ginekologiczna oraz stomatologiczna.

Kolejnymi ważnymi placówkami jest Gminna Biblioteka Publiczna oraz Szkoła Podstawowa wraz z dobrze rozwiniętą bazą sportową oraz przylegającą enklawą zieleni, na której znajduje się tzw. ścieżka dydaktyczna.

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA I TECHNICZNA

Mieszkańcy Turzna mają wiele możliwości na realizację swych pomysłów kulturalnych i organizowania różnego typu imprez okolicznościowych. Istniejąca, wyremontowana świetlica wiejska, czy teren szkolny daje wiele możliwości lokalowych dla inicjatyw społecznych.

Prężnie działające środowisko skupione wokół sołtysa i Rady sołeckiej oraz dobra współpraca z Kołem Gospodyń Wiejskich owocuje wspólnymi przedsięwzięciami, takimi jak Dzień Seniora, Dzień Dziecka, Święto pieczonego ziemniaka, spotkania z okazji świąt, spotkania okazjonalne organizowane przez KGW. Organizowane są również imprezy wspólnie ze szkołą np. Festyn Charytatywny.

Dostępność do infrastruktury technicznej jest bardzo dobra. Wieś jest skanalizowana i zwodociągowana. Wzdłuż centrum Turzna położone są chodniki, co zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców. Stan dróg jest dobry. Większość dróg jest wyłożona asfaltem. Przez Turzno przebiegają drogi powiatowe i drogi gminne. Ponadto przez Turzno przebiega sieć kolejowa relacji Toruń – Iława oraz znajduje się dworzec kolejowy.

GOSPODARKA i ROLNICTWO

Obszar ten jest głównie obszarem rolniczym. Rdzenni mieszkańcy w większości utrzymują się z prywatnych gospodarstw rolnych, natomiast pozostali mieszkańcy utrzymują się z pracy w pobliskich firmach i dojeżdżając do Torunia, a także prowadzą własną działalność gospodarczą, np. handlową i usługową.

Na terenie Turzna jest kilka sklepów spożywczych, salon fryzjerski, czy skład węgla. Miejsce promującym miejscowość Turzno w regionie jest zespół pałacowo-parkowy, Pałac Romantyczny w którym znajduje się hotel prowadzony przez państwo Predenkiewicz.

KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI

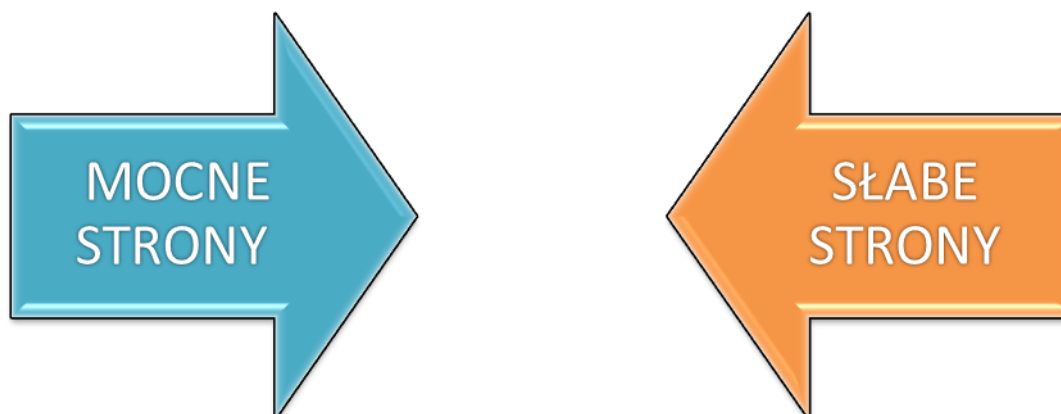
W Turznie prężnie działa sołtys wraz z Radą Sołecką i Kołem Gospodyń Wiejskich. Dzięki wspólnym inicjatywom organizowane są corocznie takie imprezy społeczne jak: Dzień Seniora, Dzień Dziecka, Święto pieczonego ziemniaka, spotkania z okazji świąt. W Turznie działa też klub seniora „Szarotki” .

Koło Gospodyń chętnie przygotowuje stoiska z lokalnymi produktami na Dożynkach Gminnych i Festiwalach Smaku, a także bierze udział w kulinarnych konkursach gminnych.

3. OCENA MOCNYCH I SŁABYCH STRON MIEJSCOWOŚCI

ANALIZA SWOT

SCHEMAT 1.

- **Prężnie działająca rada sołecka wraz sołtysiem i radnymi Rady Gminy Łysomice.**
- **Aktywnie działające organizacje społeczne, stowarzyszenia.**
- **Wyremontowana i wyposażona świetlica wiejska.**
- **Szkoła Podstawowa imienia Fryderyka Chopina w Turznie wraz ze sportowym boiskiem wielofunkcyjnym.**
- **Ścieżka dydaktyczna.**
- **„Pałac Romantyczny” - zabytkowy zespół pałacowo-parkowy pełniący funkcję hotelową.**
- **Oddział przedszkolny znajdujący się na terenie Szkoły Podstawowej.**
- **Zmodernizowane drogi gminne, powiatowe.**
- **Liczne chodniki.**
- **ośrodek zdrowia.**
- **Plac zabaw.**
- **dobrze rozwinięta infrastruktura wodno-kanalizacyjna**

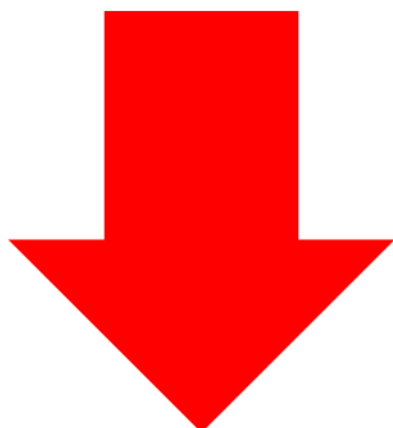
- **Ograniczona komunikacja publiczna.**
- **Bliskie położenie autostrady północ-południe po wschodniej stronie wsi.**
- **Gruntowe drogi gminne w części miejscowości.**

SCHEMAT 2. SZANSE I ZAGROŻENIA

SZANSE:

- Rozwój budownictwa jednorodzinnego.
- Wzrost zaludnienia.
- „Pałac Romantyczny” zespół pałacowo-parkowy będący świadectwem historycznym, a zarazem turystycznym promującym Turzno

ZAGROŻENIA:

- brak perspektywy dla młodych
- istniejące bezrobocie

4. OPIS PLANOWANYCH ZADAŃ INWESTYCYJNYCH I PRZEDSIĘWZIĘĆ AKTYWIZUJĄCYCH SPOŁECZNOŚĆ LOKALNA

Planowane zadania na lata 2014 – 2022:

- Rozbudowa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
- Montaż siłowni zewnętrznych wraz ze stojakami na rowery w Gminie Łysomice (w tym w Turznie) przy wsparciu środków unijnych, działanie „Odnowa i rozwój wsi” PROW 2007-2013. Termin realizacji 2014-2015. Koszt 47.467,37 zł.
- Rozbudowa sieci drogowej.
- Rozbudowa chodników.
- Inwestowanie w indywidualne urządzenia odnawialnych źródeł energii.
- Zagospodarowanie terenu na działkach 154/35 i 154/30 w sołectwie Turzno

5. Opis i charakterystyka obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjających nawiązywaniu kontaktów społecznych, ze względu na ich położenie oraz cechy funkcjonalno – przestrzenne.

W miejscowości Turzno są dwa miejsca o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców, sprzyjające nawiązywaniu kontaktów społecznych. Są nimi świetlica wiejska oraz Szkoła Podstawowa wraz z bazą sportową i ścieżką dydaktyczną.

Świetlica wiejska jest miejsce, gdzie oprócz zebrań mieszkańców, odbywają się cykliczne imprezy kulturalne, takie jak: Dzień Seniora, Dzień Dziecka, Święto pieczonego ziemniaka, spotkania z okazji świąt. Działalność tu prowadzi też klub seniora „Szarotka”.

Szkoła obok swoich podstawowych zadań organizuje wspólnie z społecznością lokalną oraz organizacjami lokalnymi różnego typu imprezy kulturalne, w tym „Piknik Charytatywny”. Na przyległej do terenu szkoły, ścieżce dydaktycznej” odbywają się turnieje sportowe dla dzieci i młodzieży. Jest to miejsce na spacerów okolicznych mieszkańców, którzy również zajeżdżają tu podczas rowerowych wycieczek. W latach 2014-2015 zamontowano urządzenia siłowni zewnętrznej i stojak na rowery. Dzięki tej inwestycji zwiększyła się oferta sportowa dla mieszkańców, którzy mają jeszcze większe możliwości dla poprawy swojej tężyzny fizycznej. Inwestycja pozytywnie wpłynęła na rozwój nawiązywania kontaktów społecznych.

Uchwała numer XXXIII/206/2021 "Podjęcie uchwały w sprawie zmiany uchwały w sprawie zatwierdzenia Planu Odnowy Miejscowości Turzno na lata 2014-2022 - projekt uchwały Nr XXXIII/206/2021" została podjęta następującą proporcją głosów: jestem za 14, jestem przeciw 0, wstrzymuję się 0.

Uchwała została podjęta w trybie jawnym, zwykłą większością głosów.
Data i godzina głosowania: 08.06.2021 16:28:50

Radni zagłosowali jak poniżej:

Jestem za	
1.	<i>Marian Błaszkiwicz</i>
2.	<i>Krzysztof Borowiec</i>
3.	<i>Marcin Chojna</i>
4.	<i>Denis Dembek</i>
5.	<i>Kazimierz Kamiński</i>
6.	<i>Czesław Karasiewicz</i>
7.	<i>Robert Kożuchowski</i>
8.	<i>Artur Lubomski</i>
9.	<i>Paulina Opałka-Wiśniewska</i>
10.	<i>Krzystian Polak</i>
11.	<i>Piotr Pyrek</i>
12.	<i>Roman Wojda</i>
13.	<i>Emilia Zielińska</i>
14.	<i>Anna Zmarzły</i>

Jestem przeciw	
	<i>BRAK</i>

Wstrzymuję się	
	<i>BRAK</i>

Obecni radni, którzy nie wzięli udziału w głosowaniu	
	<i>BRAK</i>